

Yttrande över Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41)

Folkbildningsrådet har fått möjlighet att lämna synpunkter på slutbetänkandet av utredningen om En målstyrd integrationspolitik.

Folkbildningsrådets yttrande avgränsas till resonemang och förslag som har betydelse för folkbildningen.

Sammanfattning

Folkbildningsrådet

- har inga synpunkter på författningsförslagen,
- delar utredningens bedömning att regeringen bör ta fram en sektorsövergripande integrationspolitisk strategi,
- ställer sig bakom utredningens förslag att ett integrationsperspektiv ska integreras i vissa myndigheters ordinarie verksamheter,
- välkomnar att det införs ett sektorsansvar för integrationspolitikens fem huvudområden för Arbetsförmedlingen, Skolverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) samt Socialstyrelsen,
- lyfter fram folkbildningens betydelse för integration,
- lämnar förslag om förändring av etableringskurs på folkhögskola i syfte att nå fler utrikes födda med kort utbildning.

Folkbildningsrådets ställningstaganden

Inledande kommentarer

Utredningens uppdrag har varit att analysera och lämna förslag på hur integrationspolitikens mål ska få större genomslag i den offentliga verksamheten. Utredningens förslag syftar till att fler utrikes födda kvinnor ska ges bättre förutsättningar att etablera sig i arbets- och samhällslivet och därmed bli självförsörjande och få ökad egenmakt.

I Folkbildningsrådets yttrande över delbetänkandet, *Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration* (SOU 2023:24), framförde vi:

- att vi delar utredningens bedömning att förslagen kommer att bidra till förbättrade möjligheter för nyanlända invandrare, i synnerhet kvinnor, att snabbare etablera sig på arbetsmarknaden,
- att vi delar uppfattningen att målgruppen för Arbetsförmedlingens etableringsprogram bör utvidgas och ramtiden anpassas, så att möjligheter att delta i insatser inte begränsas,
- att vi välkomnar förslaget om att etableringsprogrammet ska bli mer flexibelt för nyanlända som står långt från arbetsmarknaden,
- att etableringskurs på folkhögskola kan spela en större roll för målgruppen,
- att studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) och etableringskurs på folkhögskola ska ingå i utbildningsplikten.

I föreliggande yttrande redovisar vi våra synpunkter genom att hänvisa till de delar i slutbetänkandet som vi har synpunkter kring.

3.4.2 Det civila samhället

Utredningen poängterar civilsamhällets betydelse för integrationen. I detta sammanhang vill Folkbildningsrådet särskilt lyfta fram folkhögskolornas och studieförbundens förmåga att anpassa utbildningar efter deltagarnas utbildningsbakgrund och behov.

Anpassning till deltagarnas behov utgör kärnan i folkbildningens metodik. I våra uppföljningar ser vi tydligt att metodiken fungerar väl för målgruppen utrikes födda. Vi ser det både i uppföljningar av ordinarie

folkbildningsverksamhet och i uppföljningar av de särskilda satsningarna svenska från dag ett och vardagssvenska samt i arbetsmarknadsuppdragen studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) och etableringskurs på folkhögskola.

Folkhögskolor och studieförbund har stora nätverk inom föreningslivet, det lokala näringslivet och det offentliga och dessa nyttjas i verksamheterna på olika sätt. Det kan handla om gästföreläsningar, studiebesök, nya sociala sammanhang att delta i för deltagarna eller om faddrar och lotsar med mera. Detta ger en förståelse för den lokala arbetsmarknadens behov liksom direktkontakter som underlättar inträdet på arbetsmarknaden.

I svenska från dag ett (riktat anslag 2015–2023) fick deltagarna förutom kunskaper i svenska språket också en praktiskt inriktad samhällsorientering. Deltagarna fick hjälp att integreras i den lokala kontexten, inte enbart genom nya kunskaper, utan också genom det sociala sammanhang som studieförbund och folkhögskolor erbjöd. Här fick de möjlighet att öva på de färdigheter som de tillägnat sig i kurserna. Syftet med insatsen var just att stärka deltagarnas språkkunskaper och kunskaper om det svenska samhället, samt att främja deras deltagande i arbets- och samhällslivet.

Folkbildningsrådet har följt upp verksamheten sedan 2015 i årliga rapporter till regeringen. Rapporterna visar hur verksamheten gett deltagarna handfast hjälp med integrationsprocessen.

Att möjliggöra för fler utrikes födda kvinnor att utbilda sig, komma i arbete och ta makten över sina egna liv är viktigt för jämställdheten, integrationen och samhället i stort. Folkbildningens betydelse för måluppfyllelsen inom jämställdhetspolitiken lyftes i en fördjupad analys i Folkbildningsrådets samlade bedömning för 2023.¹ Vi ser där att studieförbundens och folkhögskolornas ordinarie verksamheter, verksamheter med asylsökande, samt folkhögskolornas etableringskurser och studiemotiverande kurser, är insatser som når utrikes födda kvinnor med kort utbildning. Folkbildningen bidrar på så sätt till att fler kvinnor får

¹ *Samlad bedömning – Folkbildningens betydelse för samhället 2023* (rapport från Folkbildningsrådet). Rapporten tas fram årligen och redovisar till regeringen hur statens syften med statsbidraget till folkbildningen uppnåtts under föregående år. Den senaste rapporten finns här: <https://folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/publikationer-och-remissvar/rapporter/rapporter-2024/folkbildningens-betydelse-for-samhallet-2023-folkbildningsradets-samlade-bedomning/>

möjlighet att integreras i samhället, etablera sig på arbetsmarknaden och ta makten över sina egna liv. Detta kan i sin tur bidra till att motverka utanförskap och minska risker för kriminalitet i nästa generation.

Genom att bidra med utbildningsmöjligheter till grupper i befolkningen som får minst av samhällets övriga utbildningsresurser gör folkbildningen skillnad, och bidrar till att uppfylla målen i regeringens arbetsmarknadspolitik.

Utredningen om obligatoriska språk-/sambällskunskapskrav lyfte fram att många av folkhögskolans deltagare i den ordinarie verksamheten är utrikes födda och har arbetsmarknadsrelaterade motiv för sina studier. Utredningen beskrev att år 2022 utgjorde deltagare födda utomlands 28 procent av det totala antalet deltagare som uppnådde behörighet till högre studier via allmän kurs. Vidare lyftes att folkhögskolan har stor erfarenhet av att lotsa personer med särskilda behov in på arbetsmarknaden, yrkeshögskola eller till högre studier.

Etableringskurs på folkhögskola är ett samarbete mellan Folkbildningsrådet och Arbetsförmedlingen och vi noterar att utredningen om En målstyrd integrationspolitik lyfter fram insatsen. Etableringskursen är en sex månader lång utbildning i svenska, som kompletteras med studie- och arbetsförberedande insatser. Kursen riktar sig till nyanlända som deltar i etableringsprogrammet.

4.4.1 Ett rådgivande organ med sektorsövergripande ansvar

I sin konsekvensanalys skriver utredningen att förslaget om Nationella integrationsrådets sektorsövergripande uppföljningar och bedömningar av integrationens utveckling, samt av politikens resultat, har flera effekter. Förslaget innebär att regeringen, men även övriga berörda aktörer, kan få en samlad bild av utvecklingen och en kunskapsbaserad analys av integrationens olika dimensioner.

Folkbildningsrådet vill betona vikten av att det civila samhället är representerat i Nationella integrationsrådet. Som vi lyft ovan spelar den ideella sektorn en viktig roll för integrationen. Studieförbund och folkhögskolor samverkar med över 15 000 ideella föreningar på nationell, regional och lokal nivå. Folkbildningsrådet har ett sektorsansvar för

folkbildningen och medverkar gärna i det Nationella integrationsrådets arbete.

4.5 Breddad samverkan på regional nivå

Utredningen föreslår att landets länsstyrelser ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella integrationspolitiska målet uppnås. Det ska bland annat ske genom att främja samverkan mellan kommuner, myndigheter, företag och organisationer kring insatser för integration av utrikes födda.

Folkbildningsrådet vill i sammanhanget lyfta fram att det finns tjugo länsbildningsförbund i landet. De utgör viktiga regionala och lokala mötesplatser för studieförbunden och borde vara en relevant samarbetspart för länsstyrelserna.

5.4.4 Uppföljning av delmålet om utbildning och kvalificering

För att följa upp delmålet om utbildning och kvalificering bedömer utredningen att följande indikatorer bör användas: slutförd grundskola med behörighet till gymnasieskolan, genomförd utbildning på gymnasial nivå samt matchning mellan arbete och utbildning.

Uppgifter som kan användas för att ge en kompletterande bild av utvecklingen av delmålet är exempelvis: vuxna som deltar i lärande, bedömning av utländska utbildningar samt deltagande i kompletterande utbildningar.

Folkbildningsrådet anser att även resultat av folkhögskolans verksamheter bör vara en indikator.

6.2 Etableringsprogrammet för nyanlända flyktingar

Utredningen lyfter fram att deltagande i etableringsinsatser påskyndar nyanländas etablering i arbetsliv och samhälle.

Folkbildningsrådet konstaterar att många som skrivs in i jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) efter att ha genomgått etableringsprogrammet fortfarande har behov av stöd. De behöver både fortsatta studier i svenska och förberedande insatser innan de är redo att påbörja en yrkesutbildning eller har rätt förutsättningar att matchas mot arbete eller reguljär utbildning.

Endast personer som ingår i det tvååriga etableringsprogrammet kan med nuvarande regler anvisas till etableringskurs på folkhögskola.

Folkbildningsrådet noterar att fler och fler korttidsutbildade utrikesfödda inom JOB anvisas till studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) vilket inte är optimalt. Dessa deltagare är i behov av ett omfattande språkstöd och den tre månader korta SMF-kursen är inte tillräcklig för att de ska nå den nivå av svenska som krävs för att påbörja en svensk gymnasieutbildning.

Det skulle gynna denna grupp att kunna delta i etableringskurs på folkhögskola, men för att det ska bli möjligt krävs regelförändringar i förordningen.

Folkbildningsrådet bedömer att studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) och etableringskurs på folkhögskola fortsatt är mycket viktiga insatser för möjligheten att nå en stadigvarande förankring på arbetsmarknaden och uppnå egen försörjning. Det är insatser som är viktiga både för individen och sett ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Insatsen ligger väl i linje med regeringens ambition att bekämpa arbetslösheten.

Folkbildningsrådet kommer därför att hemställa hos regeringen om en ändring av 30 § i förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program. Detta, så att *förberedande insatser* (för den som särskilt behöver förbereda sig för ett annat arbetsmarknadspolitiskt program, utbildning eller arbete) även omfattar etableringskurs på folkhögskola för personer med kort utbildningsbakgrund och behov av att fortsätta sina studier i svenska.

Beslut

Beslut om detta yttrande har fattats av generalsekreterare Anna-Karin Lindblom efter föredragning av senior rådgivare Anna-Carin Bylund. I den slutliga handläggningen har juristen Mohima Mumin, handläggaren Martin Gemzell och handläggaren Kajsa Borgström deltagit.

För Folkbildningsrådet

Anna-Karin Lindblom
Generalsekreterare